

سازندگان جھکسان ایرانی-اسلامی

اریک اور مزبی

عزلی

مجدد اسلام

احسان مصحفی

سرشناسه	: اور زبی، اریک لین، ۱۹۴۱ م.
عنوان و نام پدیدآور	: غزالی، محمد / اسلام / اریک اور زبی؛ ترجمه احسان مصحفی.
مشخصات نشر	: تهران، نامک، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص. ۲۱/۵، ۱۴/۵ س. م.
فروست	: مجموعه سلسله‌نگار نهان ایرانی - اسلامی؛ ۶/ دبیر مجموعه مرتضی هاشمی پور
شابک	: 978-600-6721-61-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
یادداشت	: عنوان اصلی: Ghazali: The Revival of Islam, ©2008.
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیر نویس.
یادداشت	: نمایه.
عنوان دیگر	: غزالی: مجدد اسلام.
موضوع	: غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰-۵۰۵ ق.
موضوع	: Mohammad Ibn Mohammad Ghazzali
موضوع	: صوفیان - کشورهای اسلامی - سرگذشتنامه.
موضوع	: Sufis - Islamic Empire - Biography
موضوع	: فیلسوفان اسلامی - سرگذشتنامه.
موضوع	: Muslim Philosophers - Biography
شناسه افزوده	: مصحفی، احسان، ۱۲۵۵ - ، مترجم.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ الف ۴ غ / ۸ / ۲۷۸ / ۸ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۸۹۲۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۰۹۰۰۴

این کتاب ترجمه‌ای است از
Ghazali
The Revival of Islam,
Eric Ormsby
Oneworld Publication, ©2008.

نامک رزید بهری، نویسنده کتاب و نامه است.

تلفن: ۰۲۶۴۳۳۶۴۴

مجموعه سازندگان جهان اسلام - اسلامی - ۶

دبیر مجموعه: مرتضی شمس‌داری

زالی

مجدد اس

اریک اورمزبی

ترجمه احسان مصحفی

طرح جلد: پرویز بیانی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: حروفچینی هُما (امید سیدکاظمی)

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۱-۶۱-۳ ISBN: 978-600-6721-61-3

همه حقوق برای این اثر محفوظ است

تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً به هر صورت

(چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوتی)

بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد

دفتر فروش: ۰۵-۶۶۴۷۷۴۰۵، داخلی ۱

یادداشت دبیر مجموعه

هدف و غرض سازندگان جهان ایرانی - اسلامی آشنا ساختن افراد غیر متخصص و علاقه‌مندان به پژوهش‌های مستند و دقیق درباره تاریخ و تمدن ایران و اسلام است.

مجموعه حاضر در اصل برگرفته از مجموعه سازندگان جهان اسلام به سرپرستی استاد فقید خانم پاتریستیا کوئینز است. بعد از درگذشت ایشان خانم زاینه اشمیتکه و خالد الرهیب سرپرستی مجریه را برعهده گرفتند. ما شخصیت‌های مرتبط با فرهنگ ایرانی را انتخاب کردیم و دست‌آوردی که ترجمه شدیم. ممکن است اثری در این مجموعه به فردی غیر ایرانی اختصاص داده شده باشد، ولی آن فرد به دلایل مختلف در وجوه گوناگون در تاریخ و فرهنگ ایران به‌کار رفته است. لذا بی‌هیچ جانبداری و تعصب و تنها با تأکید بر عوامل تاریخی و فرهنگی در روش تحقیق مجموعه آثار منتشر شده را انتخاب کرده‌ایم. درست است که این مجموعه به دست متخصص و صاحب‌نظر در هر موضوع فراهم آمده است ولی همان‌طور که ملاحظه خواهید کرد - علاوه بر پژوهشگران، علاقه‌مندان و غیرمتخصصان هم از آن بهره‌مند می‌شوند. روش درست و کاویدن منابع و اسناد از جمله ویژگی‌های کتاب‌های مجموعه سازندگان جهان ایرانی - اسلامی است. بر خوانندگان هشیار پوشیده نیست که با شناخت و درک درست از گذشته و با آگاهی و تأمل در روزگار امروز می‌توان افق‌های درخشانی را پیش روی ترسیم کرد. امید است مجموعه حاضر

هم اطلاعات و دانش خوانندگان علاقه‌مند را بیفزاید و هم دانشجویان را درسی در روش تحقیق باشد، و همچنین صاحب‌نظران را با آثار جدید پژوهشگران غیرایرانی هرچه بیشتر آشنا سازد.

مرتضی هاشمی پور

www.ketab.ir

فهرست

۱۱	پیشگفتار
۱۳	نام‌ها و اصطلاح‌ها
۱۵	سال‌شمار
۱۷	مقدمه
۱۹	سلجوقیان
۲۳	مذهب‌های فقهی
۲۳	شافعی و مذهب او
۲۵	مذهب حنبلی
۲۶	مذهب حنفی
۲۷	مذهب مالکی
۲۸	مذهب کلامی اسلامی اشعریه
۲۸	مفهوم کلام
۲۹	عنصر معتزله
۳۰	اشعری و سه برادر
۳۲	فلسفه
۳۳	اسماعیلیان
۳۴	تصوف

بخش نخست: بالا گرفتن آوازه

- ۳۷ فرزندى از خراسان
- ۴۲ سيرزندگى غزالى
- ۴۴ تحصيلات اوليه: استادان صوفى و متكلمان
- ۴۶ جوينى
- ۴۹ حمايت صاحبان قدرت
- ۵۰ غزالى در دربار
- ۵۳ وسوسه شهرت

بخش دوم: دلپستگى به فقه

- ۵۶ سه غزالى رفته
- ۵۸ نمونه‌اى: «قيس»
- ۶۰ سستى علما
- ۶۲ شافعى: سرمشقى محبوب
- ۶۳ وفادارى به فقه

بخش سوم: سلمى دولبه: زالى و كلام

- ۶۹ كلام عليه فلسفه
- ۷۰ برضد «مذهب جاهلان»
- ۷۱ غزالى؛ يك متكلم
- ۷۲ كلام عليه فلسفه در اسلام
- ۷۵ الاقتصاد فى الاعتقاد؛ راهنماى عقيدتى
- ۷۷ سبك استدلال غزالى در «ميانه‌روى منصفانه»
- ۸۰ سايه ابن سينا
- ۸۱ لحن بيان غزالى
- ۸۲ ديدگاه غزالى در باب اسماء الله
- ۸۳ تناقض در باب اسم‌ها
- ۸۵ عجز از درك به مثابه ادراك
- ۸۷ راهنمايى براى تأمل
- ۸۹ رويکرد غزالى به «كلام»

بخش چهارم: زهر فلسفه و یاد زهر آن

- ۹۱..... آیا غزالی فلسفه را در اسلام ویران کرد؟
- ۹۴..... جذابیت نظام مندی
- ۹۴..... نمایاندن فلسفه: مقاصد الفلاسفه
- ۹۷..... علم نظری و عملی
- ۹۸..... مفهوم وجود
- ۹۹..... وجود واجب و ممکن
- ۱۰۲..... آرزو حمله: تهافت الفلاسفه
- ۱۰۳..... فیلسوفان: مثابه مقلدان محض
- ۱۰۵..... عقید کفر آمیز
- ۱۰۶..... علیت در برابر سبب
- ۱۰۹..... انکار علیت
- ۱۱۲..... استدلال نقض و طریق کفر آمیز
- ۱۱۵..... راه حلی شکاکانه

بخش پنجم: بحران و بازیابی قوا

- ۱۱۹..... انقلاب درونی سال ۴۸۸ق/ ۱۰۹۵م
- ۱۲۳..... بیماری و سلامتی
- ۱۲۵..... المنقذ من الضلال (رهایی یافته از گمراهی)
- ۱۲۶..... دو طنین از یک حکایت
- ۱۲۸..... شکاکیت و غزالی: بحران نخست او
- ۱۳۱..... اهمیت رؤیا
- ۱۳۴..... چهار طریق
- ۱۳۴..... غزالی و «باطنیه»
- ۱۴۰..... ذوق ناگفتنی حقیقت
- ۱۴۳..... قطع تعلق کامل و خروج از بغداد
- ۱۴۵..... بغداد: «آشیان ظالمان»
- ۱۴۷..... نقش احمد غزالی

بخش ششم: احیای اسلام

۱۴۹	ویژگی کتاب احیاء علوم
۱۵۱	تغییر در جاه طلبی غزالی
۱۵۲	طراحی احیاء علوم
۱۵۴	احیاء علوم به مثابه «نمایشنامه»
۱۵۶	محتوای احیاء علوم
۱۵۹	صوف غزالی
۱۶۱	رمزگشایی جهان
۱۶۲	بینای درم اول بینش
۱۶۴	آفرینش مشابه تن
۱۶۶	دشمنی نفس
۱۶۸	دل آدمی
۱۷۱	ابن الوقت
۱۷۳	توکل (اطمینان به خدا)
۱۷۵	عدل الهی در نظر غزالی
۱۷۷	محبت خدا

نتیجه: علم در مس

۱۸۶	بازگشت به تدریس
۱۸۸	مرگ و حیات او پس از مرگ
۱۹۱	کتابنامه
۱۹۷	نمایه

پیشگفتار

هدف من در این کتاب بیان نکات اصلی زندگی و اندیشه این نابغه مذهبی است که فراتر از حوزه متخصصان خندار شناخته شده نیست. وسعت، ظرافت و نفوذ آثار غزالی، می‌سزد تا او را در شمار شخصیت‌های بزرگ تاریخ اندیشه، در کنار بزرگانی همچون آگوستین و موسی بن میمون، اراکال، و کی‌یرگارد جای داد. این کتاب برای خوانندگانی تنظیم شده است که شناخت بیشتر از غزالی یا حتی تاریخ اندیشه اسلامی ندارند. این بدان معناست که من مکلف بودم بسیاری از نکته‌های دشوار آن را خلاصه و ساده‌سازی کنم، هرچند امیدوارم در ساده‌سازی آنها ندانم افراط نکرده باشم.

من به آثار غزالی با عنوان اصلی آنها به زبان عربی، ارجاع داده‌ام؛ این نام‌ها در صفحه اختصارات فهرست شده‌اند. در ارجاع به شاهکار غزالی، *إسماء علوم الدین*، گاهی از عنوان ترجمه‌شده آن به زبان انگلیسی استفاده کرده و سهم فقاهت به ذکر احواء بسنده کرده‌ام. کوشیده‌ام تا در حد امکان به ترجمه‌های انگلیسی موجود (که گاهی آنها را اصلاح کرده‌ام) ارجاع دهم؛ ترجمه‌هایی که تخصیصی ندارند از خود من هستند. از آنجا که بسیاری از اصطلاحات و نام‌های عربی به کاررفته برای خوانندگان غیر متخصص نا آشنا هستند، شرح مختصری از شخصیت‌های سیاسی و مکاتب فکری را در بخش مقدمه آورده‌ام.

در اینجا می‌خواهم از پروفسور پاتریشیا کرون^۱ به خاطر دعوت از من برای سهیم

1. Patricia Crone

شدن در این جلد از این مجموعه قدردانی کنم. یکی از خوانندگان ناشناس انتشارات وان ورلد^۱ چندین نقد مطرح ساخت که من از آنها بهره گرفتم، به این جهت از او نیز تشکر می‌کنم. سرانجام از مایک هرپلی^۲ از انتشارات وان ورلد که ویراستاری شکیبیا و یاری‌رسان بود، سپاس گزارم.

www.ketab.ir